

הכנסת לא התכנסה בתשעה באב. ואיך יכלה להתכנס? הרי תשעה באב מציין את אובדן שרידי העצמות הלאומית לפני 2000 ו-2500 שנה. וכל דבר הנוגע לעבר, ובעיקר לעבר הרחוק, קרוב ללבה של הכנסת. אפשר לטעון, כמובן, כי יום התשעה באב איבד את משמעותו העיקרית, עם כינון העצמאות הלאומית המחודשת. אבל זה אירע רק לפני 18 שנה — ואיך אפשר לעדכן מושגים ולשנות ערכים בזמן כליכך קצר?

אין מה לעשות

ע"ה כ"ה פנים, הכנסת ישבה רק יומיים בשבוע זה. וגם ביומיים אלה נגעלו הישיבות לפני הזמן — כי לכנסת לא היה מה לעשות. מדוע לא היה מה לעשות? מפני שהכנסת מסרבת בעקשנות לספל בעניינים אקטואליים, העומדים ברומן של עולם.

מדוע? מפני שאם הממשלה אינה מעוניינת בהעלאתם, יכולים עניינים כאלה לעלות רק בתור הצעות לסדרהיום של חברי האופוזיציה. אבל אי אפשר להעלות הצעות לסדרהיום בגלל הקנוניה של מפא"י וחרות, שהביאה לשינוי התקנון.

אמנם, במשך חמשת החודשים שעברו מאז הונהג סעיף סתימת הפה הוכח כי סעיף זה הביא שואה לכנסת. הוא סתם את פי האופוזיציה, הרחיק את הכנסת עוד יותר מחיי יום יום של המדינה, הגביר את תלישתה מן החיים. הוא לא חסך זמן לכנסת, אלא להיפך — רוקן את הזמן מתוכן. הוא השיג רק מסרה (בלתימוצעת) אחת: לבלום במידה ניכרת את יוזמת סיעת היחיד של ח"כ מסויים.

השבוע אפשר היה לקבוע סעיף זה בכבוד. בעת שינוי הסעיף, קבעה ועדת הכנסת עצמה

מה זה מיעיל?

כי תבדוק את כל העניין ביולי 1966, לאור הנסיון שנצבר עד אז. בינתיים נצבר הנסיון, ואין בכנסת כולה ח"כ אחד שאינו מודה בשיחה פרטית כי הסידור הוא מנוחך.

אבל ועדת הכנסת סירבה השבוע לכבד אפילו את ההחלטה של עצמה ולערוך בדיקה מחודש. כשהועלה בה העניין, דחתה את הברור עד אחרי החגים. היא דחתה גם את ברור העיר עורם שלנו, שהוגשו עוד לפני חמישה חודשים, ושלא סוכמו עד היום.

בינתיים, כך החליטה הוועדה, יתחיל מחזור חדש של הצעות — לפי המפתח הישן, שנתן לסיעת היחיד שלנו את הוכחות להעלות הצעה אחת (1) במשך חמישה חודשים.

לכאורה, אין ההסדר הזה צריך לכלול הצעות דחופות. אולם בכנסת, כמו בממשלה, אין שום אמת-מידה אובייקטיבית לשם דבר. להלכה, הצעה דחופה היא הצעה שבאה למנוע ובר שניתן עדיין למניעה. אך למעשה אין רוב הנשיאות מכבד כלל זה, וההחלטות הן שרירותיות לגמרי. אין שום כלל מחייב.

למשל: השבוע הגשנו הצעה דחופה לסדרהיום: האירגון מחדש של משרד הבטחון, והעברת חלק מסמכויותיו לצה"ל. זהו נושא בעל חשיבות רבה לגבי סיכ המיטטר. מכיון שהשניים טרם בוצעו, עוד אפשר למנוע, במידה שרוצים, את הנשיאות שלהם את הדחיפות — ובכלל קברה את העניין, כפי שעשתה, לפני כן, לגבי הצעותינו בעניין מיטורי איסר הראל, התק ריות בגבול הסורי, ובעיות בוערות אחרות. (רק במיקרה אחד נענתה הנשיאות לבקשת הדחיפות: לגבי העלאת שכר הדירה. במיקרה יחיד זה פשוט אי אפשר היה לשלול את הדחיפות — כי החוק עצמו קובע מקום להתערבות הכנסת בסוגיה זו.)

בסך הכל: הקנוניה עומדת בעינה. כל עירעור ודיון עליה נבלמו, ואילו הכנסת הולכת הביתה לפני הזמן, מפני שאין לה מה לעשות.

פצצה באמצע השאבעס

עיתים קרובות שואלים אותנו: מה יכולה סיעת היחיד לעשות? אפילו כשאתם מדברים בדברים נכונים בוויכוח — איזו השפעה יש לזה?

דווקא השבוע הוכח שלוש פעמים כי דבר נכון ברגע הנוכח יכול להשפיע מאוד על חקיקה שוטפת, הנוגעת למאות אלפים, פשוט מפני שזה נכון.

תחילה זה קרה לגבי חוק השאבעס החדש (ראה דו"ה לבוהר, בשבוע שעבר). חוק זה בא לאסור על העצמאיים וחברי הקואופרטיבים להימצא במקומות תעשייה ומלאכה בשבת, או לסחור בחנויותיהם. הצעת החוק היתה תוצאה של התמך חות קואליציונית ממושכת. במקרה יומימכר זה נקבע, כי החוק לא יחול על תחנות בגנין, מקומות ששועים וכו'. אך הדבר לא נאמר בחוק, כי המפד"ל חששה שמא הוכרת המקומות, שעליהם לא יחול החוק, תהן תחמושת לאגודת ישראל.

לולא השתתפו בוויכוח, הוא היה מתנהל בעצלתיים, ללא התרגשות רבה, והצעת החוק היתה מתקבלת כלשונה בשלוש הקריאות. אבל כבר בראשית הוויכוח זרקנו פצצה.

היא היתה פרי עבודתו של אמנון זכרונאי. הוא נבר בספרי המשפטים, ולבסוף מצא את השלל: פסקדין שאף אחד מן היועצים המשפטיים של הממשלה, וגם לא איש מחברי הכנסת, לא ידע אפילו על קיומו. כי הוא לא מורס. בפסקדין זה קובע בית המשפט העליון כי "חנות" פירושה תחנת דלק, דוכן, קיוסק, וכל מקום אחר בו נמכרת סחורה כלשהי (ואולי גם קופה של בית-שעשועים, קולנוע ומועדון לילה). כלומר: אילו נתקבל החוק כלשוננו, היה מביא לסגירת כל המקומות האלה בכל הארץ, בלי כוונת הממשלה.

עובדה משפטית מוצקה זו הוקרה כצוק בין ים המליצות האידיאולוגיות של הוויכוח. אי אפשר היה להתעלם ממנה. ואכן, בדבריהם הסיכום שלו נאלץ שרהעבודה, יגאל אלון, להודות כי פסקדין זה משנה את המצב. בתשובה על דברינו הוא הבטיח שאם יועצו המשפטיים יאשרו את טענתנו, תשנה הממשלה את נוסח החוק, בעת הדיון בוועדה, ותקבע בפירוש על מה אין החוק חל. למשל: תחנות דלק.

אדון

ככה למחרת היום הגשנו לוועדה שורה ארוכה של הסתייגויות. שאתה מהן תגדיר בפירוש ובפה מלא על מה לא יחול החוק.

המתנגד הגדול ביותר!

מרבין שדברינו נגד חוק זה היו הקיצוניים ביותר. אך לא יותר קיצוניים מאשר הדברים שאמרנו, לפני כמה שבועות, על חוק התיכנון והבנייה. חוק זה בא, כזכור, לשחרר את הממשלה מן החובה שהכנסת הטילה על כל האזרחים: לקבל לכל בניין חדש שורה של אישורים ממוסדות התיכנון.

דברינו על חוק זה עוררו סערת מחאות (אחת מבזה את הכנסת!). אולם כל הסערות לא יכלו לסטש את טענתנו המרכזית, שהיתה מעשית ביותר.

בנמקו את הצעת החוק, אמר סגן-שר הפנים כי הוא מתכוון רק לבנינים ממשלתיים שבנייתם כבר החלה. על כך ענינו לו בפשטות: אם כן, מדוע לא צורפה לחוק רשימה של הבנינים האלה? הרי הממשלה יודעת היטב מה כבר התחילה לבנות, ואין כל בעיה להכין רשימה כזאת.

לא היינו היחידים ששללו את הצעת החוק. רוב הדוברים דיברו נגדה. אבל היינו היחידים שהשמיעו טענה פשוטה זו. לא היתה עליה תשובה. לכן, בבואו השבוע להשיב לוויכוח, הכרנו סגן-שר הפנים הכרוה מחייבת, ששינתה את כל מהות החוק:

ישראל כן מאיר: ... בחוק מדובר על תוכניות אשר כבר אושרו, ואינן זקוקות עוד לאישור שרי הפנים. מדובר על תוכניות שאושרו בשעתו על ידי ועדת התיאום.

כדי שהדבר יהיה ברור די צורכנו, אסביר מהו התיאום שאנו מתכוונים להכניס. בישיבה הראשונה של ועדת הפנים, שתדון בחוק זה, יביאו בפניה נציגי משרד השיכון ומשרד הפנים מחדש את התוכניות הספציפיות אשר בהן מדובר, ורשימת התוכניות האלה תתווסף כתוספת לחוק. דומני שהצעה זו צריכה לספק אפילו את המתנגד הגדול ביותר, ואני רואה שאחד לפחות (בהסתכלו לעברי) מתחיל להתלהב.

אורי אבנרי: הרי זה כל מה שדרשנו.

איך נפרץ הסכר?

הישג שרישי מותר לנו לרשום על חשבוננו: עניין חוק הגנת הדייר עלה בכנסת בכל רצינותו. אמנם, לפני שבוע בלבד הסירה הכנסת את הצעתנו לסדר היום בעניין זה. אבל השבוע, כשנדונה הצעת חוק קטנה הנוגעת לעניין (ראה מסגרת), נפרץ הסכר ונאמרו כמה דברים עקרוניים.

הדבר יצלצל כהתייחסות, אבל הוא ניתן בנקל לבדיקה בפרוטוקול. אחרי שדברנו בשבוע שעבר במשך עשר (10) דקות, בהן סיכמנו בקצרה את טענות בעלי הבתים והדיירים, לא נאמר דבר אחר שלא אמרנו אותו קודם לכן. (אגב, לא השתתף בוויכוח אף לא נואם אחד מסעם חרות ורפ"י — נראה שהן חששו לאבד קולות באחד משני המחנות היריבים.)

אפשר להתגאות בכך, כי בעייה זו היא מסובכת מאין כמוה. נאלצנו ללמוד אותה במשך עשרות שעות, ולקרוא רבבות מילים, כדי להשתלם בה. זוהי דוגמה טובה לצורה בה אנחנו מגבשים את דעותינו: לא על פי "איוס", לא על פי דוקטרינה קבועה מראש, אלא על-פי בירור ענייני, כשאנחנו ניגשים לבעייה חדשה בראש פתוח ובלב משוא-פנים.

האם כל זה היה כדאי? מה יצא מזה?

יצא מזה שכמה מסעותינו, לפחות, עוררו כחשבה ברחבי הבית, וגם נואמים אחרים חזרו עליה. התוצאה: כבר מתחילים מאחורי הקלעים כי הממשלה תשנה את הצעת החוק שלה בכמה נקודות חשובות, ברוח הצעותינו (ראה תצפית).

אל יזמה לעצמו איש כי ויכוח זה התנהל באולם גדוש ומלא. הוא התחיל בנוכחות של כ-25 ח"כים, וכבר בשעה 6.35 אחרי הצהריים, בעת נאומו של ח"כ גרוס (אגווי), נכחו, מלבד היור (טובה סנהדריא) ואנוכי, רק עשרה ח"כים:

רשימת הנוכחים: המערך — 6 מתוך 49 (גבי כהן, אליאב, אלוני, ביטון, ביבי, ארבל — כולם מהצעירים); גח"ל — 0 מתוך 26; מפד"ל — 2 מתוך 11 (אונא, לוי); רפ"י — 1 מתוך 10 (בן-פורת); מפ"ס — 0 מתוך 8; ל"ע — 0 מתוך 5; אגווי — 0 מתוך 4 (מלבד הנואם); רק"ח — 0 מתוך 3; פא"י — 0 מתוך 2; מק"י — מיקוניס נכח.

סטודנט הולך למילואים

עוד שינוי מעניין בעמדת הממשלה, התואם את הצעותינו, חל בעניין הנוגע לכל סטודנט: השירות במילואים.

לפני כמה שבועות תיקן שרהעבודה את התגמולים המשתלמים למשרתים במילואים. בוויכוח הקצר על אותה הצעה דרשנו שינוי נוסף: שכל אדם, המשרת במילואים, יקבל תגמול שלא יפול ממינימום (250 ל"י לחודש). כלומר: גם מי שאינו עובד כלל, ערב צאתו למילואים, כגון סטודנט, או מי שהשתכר פחות מ-250 ל"י, יקבל תגמול מינימלי זה. תיקון זה לא נתקבל. אבל השבוע הציע שרהעבודה תיקון אחר, המספק חלק מדרשיתנו. אחרי שנידבר עם הסטודנטים, בעת ביקור בסניכין החיפאי, הציע שרהעבודה שכל סטודנט יקבל תגמול על-פי מינימום של 250 ל"י. אם עבד במשך חצי השנה האחרון, יקבל לפי השכר שקיבל אז.

הייתי היחיד שנרשם לחיכוח על הצעה זו (אחרי שדיברתי, נטל גם נתן פלד ממפ"ס את רשות הדיבור, והוסיף כמה דברים ענייניים). השר דיבר במשך כמה דקות בלבד, וגם אני דיברתי במשך שתיים-שלוש דקות בלבד, כי השר מיהר למקום אחר, וכולנו היינו מעוניינים שההצעה תתקבל סופית עוד לפני גמר המושב, כדי שהסטודנטים יהנו מן ההשלום כבר בחופש הנוכחי.

אורי אבנרי: לא אעבד את כבוד השר בדברי הרבה זמן.

יגאל אלון: ביקשתי לפטור אותי מהחובה לתת תשובה.

אבנרי: אני מקווה שדווקא אלץ את כבוד השר לתת תשובה.

התיקון הזה הוא בוודאי רצוי ביותר, והגיע זמנו.

יש לי רק פיקפוק אחד. הוא נוגע למינימום שיכולם לסטודנטים... הסטודנטים אינם צריכים לקבל תגמולים לפי המינימום, מפני שדוגמת השכר הממוצעת של הסטודנטים, המהווים כוח-עבודה מעולה יותר, עולה בדרך כלל על המינימום.

בא כבוד השר ואומר: אם הסטודנט עבד בחצי השנה האחרון, ייקבעו תגמולים שלו לפי השכר שהשתכר אז. אולם, כבוד השר, אתה יודע — כולנו יודעים — שהסטודנטים אינם עובדים בדרך כלל באמצע השנה. אם הסטודנט הממוצע עבד בכלל, הרי עבד בחופש הגדול הקודם. לכן אני מציע שינוי קטן, אבל חשוב: הממוצע בשכר שקיבל הסטודנט לא בחצי השנה שלפני גיוסו, אלא בתקופה של 14 חודש, כדי לכלול בזה את שכרו בחופש הקודם.

יש לקחת בחשבון עובדה יסודית לגבי סטודנט המשרת במילואים בעת חופשתו. אין זה